

ТЕМА 14

Фінансові фактори ризику в землеробстві: негативний вплив та системи управління

Аналіз ризиків, касові розриви, агрострахування, хеджування та фінансова стійкість

Презентація для навчального курсу «Землеробство»

1. Актуальність та специфіка фінансових ризиків в землеробстві

- **Залежність від погоди:** Непередбачуваність врожайності через кліматичні чинники безпосередньо формує фінансові результати.
- **Тривалий виробничий цикл:** Високий часовий розрив між авансуванням коштів (посівна) та отриманням виручки (реалізація врожаю).
- **Висока капіталоемність:** Постійна потреба у значних оборотних коштах на паливе, насіння, добрива, ЗЗР та оновлення техніки.
- **Сезонність грошових потоків:** Гострий дефіцит ліквідності у весняно-літній період та концентрований приплив коштів восени.

2. Класифікація фінансових факторів ризику

- **Ценовий (ринковий) ризик:** Волатильність світових і локальних цін на сільгосппродукцію та подорожчання ресурсів (паливо, добрива).
- **Кредитний ризик:** Нemoжливість вчасно обслуговувати борги перед банками або постачальниками за товарними кредитами.
- **Ризик ліквідності:** Виникнення касових розривів через затримку реалізації врожаю або логістичні обмеження.
- **Валютний та процентний ризики:** Коливання курсів при купівлі імпортованих засобів виробництва та зростання ставок за позиками.

3. Негативний вплив фінансових ризиків на агропідприємство

- **Касові розриви (Cash Flow Gap):** Брак вільних коштів для проведення операційних польових робіт у критичні агротехнічні строки.
- **Падіння рентабельності:** Скорочення чистого прибутку або формування збитків за підсумками маркетингового року.
- **Скорочення інвестицій:** Призупинення програм модернізації матеріально-технічної бази та відмова від оновлення техніки.
- **Загроза дефолту та банкрутства:** Зростання боргового навантаження, штрафні санкції та ризик втрати активів чи права оренди землі.

4. Методи діагностики та оцінки фінансових ризиків

- **Аналіз ліквідності та автономії:** Оцінка частки власного капіталу та здатності підприємства покривати поточні зобов'язання.
- **Моделювання руху коштів (Cash Flow):** Помісячне та щотижнєве планування надходжень і витрат з урахуванням факторів сезонності.
- **Сценарії та стрес-тестування:** Оцінка стійкості бізнесу до падіння цін на 10–30% або зниження врожайності через несприятливу погоду.
- **Точка беззбитковості (Break-even):** Розрахунок мінімальної врожайності та ціни реалізації, необхідних для повного покриття витрат.

5. Операційні та ринкові заходи мінімізації ризиків

- **Диверсифікація виробництва:** Вирощування культур з різними строками дозрівання та поєднання рослинництва з переробкою.
- **Хеджування цін:** Укладання форвардних і ф'ючерсних контрактів та використання товарних опціонів для фіксації ціни.
- **Оптимізація закупівель:** Форвартне форсування та закупівля МТР (добрив, ЗЗР, ПММ) у період сезонного зниження цін.
- **Ефективне управління запасами:** Використання власних зерносховищ для оптимізації періоду реалізації продукції.

6. Фінансово-кредитні системи та агострахування

- **Агострахування:** Страхування майбутнього врожаю від мультиризиків (посуха, заморозки, град) та індексне страхування.
- **Боргові інструменти:** Використання аграрних розписок (традиційних та електронних) та векселів для залучення оборотних коштів.
- **Державна підтримка:** Залучення пільгового кредитування (програма «5-7-9%»), дотації та часткова компенсація вартості техніки.
- **Реструктуризація зобов'язань:** Досягнення домовленостей з кредиторами про відтермінування платежів у разі форс-мажору.

7. Комплексна система управління фінансовими ризиками

- **Цифровізація обліку та контролю:** Впровадження Farm Management Systems (FMS) та ERP-систем для точного обліку витрат на 1 га.
- **Формування резервних фондів:** Створення грошових та товарних резервів (насіннєвий фонд, резерв ПММ) на випадок кризи.
- **Моніторинг ринкової кон'юнктури:** Постійний аналіз світових та локальних трендів зернового ринку для вибору оптимального вікна продажів.
- **Інтегроване ризик-планування:** Поєднання фінансового, виробничого та технологічного ризик-менеджменту в єдину систему.

8. Висновки та стратегічні рекомендації

- **Взаємозв'язок ризиків:** Фінансові ризики в землеробстві тісно пов'язані з природно-кліматичними та ринковими факторами.
- **Превентивний підхід:** Ефективне управління вимагає завчасного прогнозування та диверсифікації джерел фінансування.
- **Синергія інструментів:** Найбільшу стійкість забезпечує комбінація агрострахування, хеджування цін, пільгового кредитування та ERP-обліку.
- **Сталість бізнесу:** Фінансова дисципліна та регулярне резервування є гарантією довгострокового виживання агропідприємства.